

Максимчук В. В.

УДК 811.161.2'374

ЛЕКСИКОГРАФІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ОДИН ІЗ КРИТЕРІЇВ ІДЕНТИФІКАЦІЇ АВТОРСЬКИХ НОВОТВОРІВ

У статті визначено місце лексикографічної експертизи з-поміж інших критеріїв ідентифікації авторських новотворів. Проаналізовано особливості її проведення на прикладі одиниць, вилучених із реєстру словника новотворів поетів Рівненщини.

Ключові слова: авторський лексичний новотвір, критерій ідентифікації, лексикографічна експертиза, сучасна поезія Рівненщини.

В статье определено место лексикографической экспертизы среди других критериев идентификации авторских новообразований. Проанализированы особенности её проведения на примере единиц, удаленных с реестра словаря новообразований поэтов Ривненщины.

Ключевые слова: авторское лексическое новообразование, критерии идентификации, лексикографическая экспертиза, современная поэзия Ривненщины.

The place of lexicographic examination among other criteria of identification of author new-formations has been determined. The peculiarities of its realization on the units expunged from the dictionary of Rivnenshchyna poets' new-formations have been analyzed.

Key words: author lexical new-formation, criteria of identification, lexicographic examination, modern Rivnenshchyna poetry.

На початку ХХІ століття, коли індивідуально-авторська неографія виокремилася в самостійну галузь мовознавства, актуальною постає проблема аналізу критеріїв словникової фіксації авторських лексичних новотворів (АЛН). Це питання порушували у своїх працях російські вчені: Н. З. Котелова, О. В. Сенько, В. Г. Гак, О. А. Земська, Д. Б. Масленников, О. Г. Ликов, Р. Ю. Намітокова, Т. В. Попова, О. В. Юмшанова, А. О. Тойтукова та ін. В українській неології критеріям ідентифікації нових слів присвячено розвідки Г. М. Вокальчук, О. О. Жижомі, К. В. Брігікової, Н. А. Адах та ін.

Традиційною в неологічній науці стала класифікація О. В. Сенько, яка, урахувавши напрацювання російських лінгвістів, зокрема Н. З. Котелової [19, с. 12–15], Б. Н. Головіна, виокремила такі критерії визначення нових слів: експресивно-стилістичний, функціональний, статистичний, лексикографічний, хронологічний, лексикологічний [30, с. 15]. Найбільш об'єктивним для потрактування значення нового слова дослідниця вважає хронологічний критерій, оскільки час є однією з онтологічних ознак змісту аналізованого поняття [30, с. 16], а всім інноваціям властива своєрідна маркованість часом, що “супроводжується відомою незвичайністю, свіжістю на фоні звичних мовних форм” [29, с. 22]. Однак АЛН виключені з історичного часу, тобто є позачасовими. Незважаючи на те, що ці одиниці творяться в певному хронологічному відтинку і часто їх поява зумовлена екстралінгвальними чинниками, АЛН можуть зберігати новизну впродовж значного періоду (напр., номінації І. Вишенського *громовладатель, гускоедь, волоедь, кровопрагнитель, шафранолюбець, цукролюбець, грътаноигратель* [22, с. 62], створені в ХVІ ст., досі вважаються новотворами) або увійти до загальнономовного словника – *мрія* (М. Старицький), *чинник* (І. Франко), *юнка* (П. Тичина) тощо.

На думку А. О. Тойтукової, основними диференційними критеріями нових слів є психолінгвістичний (“відчуття мовцями ореолу новизни”), хронологічний, “який указує на існування неологізму в певний період в історії мови і суспільства” [39, с. 6]. Однак Р. Ю. Намітокова вважає, що “психологічна оцінка факту новизни слова є суб'єктивною, не піддається абсолютизації” [23, с. 7]. Т. В. Попова, погоджуючись із Н. З. Котеловою, зазначає, що “ореол новизни – характерна, але не визначальна ознака неологізму” [27, с. 8].

Аналізуючи словотворчість українських поетів ХХ століття Г. М. Вокальчук, окрім традиційних критеріїв, виокремлює ще естетичний – АЛН розглядаються як естетичні знаки поетичного тексту; “мовнопросторовий” – досліджуються інновації українських поетів, які працювали в Україні та за її межами; критерій контекстуальної (ситуативної) прикріпленості – розгляд значення оказіонального слова з урахуванням усіх складників контексту [7, с. 9; 9, с. 36–37], зазначаючи, що “жоден із запропонованих критеріїв не самодостатній для ідентифікації власне авторського новотвору з-поміж інших лексичних інновацій” [7, с. 9].

Зважаючи на розбіжності в потрактуванні аспектів досліджуваної теми, метою нашої статті є визначити місце лексикографічної експертизи серед критеріїв ідентифікації АЛН, проаналізувати особливості її проведення на прикладі одиниць, вилучених із реєстру словника новотворів поетів Рівненщини.

До лексикографічного критерію, як і до інших принципів відбору АЛН, дослідники ставляться по-різному. О. О. Жижома зазначає, що основним критерієм ідентифікації okazіонального слова є “його нерегулярність, одноразовість уживання, що спричиняє відсутність таких слів у словниках”, однак він не є вагомим [14, с. 4], Г. М. Вокальчук уважає аналізований критерій одним із основних [8]. Д. Б. Масленников, абсолютизуючи лексикографічний критерій, підставою для виокремлення okazіоналізмів уважає факт їхньої незафіксованості в тлумачних словниках [21, с. 36]. Однак більшість науковців (Н. З. Котелова, Н. О. Касьяненко, О. В. Сенько, Т. В. Попова, Г. М. Вокальчук, К. В. Бріткіова) не вважають лексикографічний критерій досконалим, аргументуючи це тим, що, згідно з цим підходом, неологізми є лише в тій мові, яка має писемну форму; фіксація слів у словнику залежить загалом від лексикографічної ситуації в країні; окрім того, деякі слова можуть бути пропущені лексикографом випадково або свідомо, оскільки вони не відповідають принципам відбору матеріалу до словника, ідеології тощо [19, с. 14; 27, с. 9; 17, с. 6–7; 31, с. 44; 4, с. 22; 9, с. 36]. На нашу думку, лексикографічний критерій не варто недооцінювати, оскільки, слушно зауважує Н. В. Гаврилюк, до АЛН зараховуватимуть слова, які “функціонували у мові в певний період її розвитку, хоча, можливо, й знаходились у периферійній зоні лексичного складу, а з часом – узагалі вийшли з ужитку” [11, с. 51].

Однак незважаючи на різнобічності трактування цього критерію, дослідники використовують його як основний під час добору матеріалу. Наприклад, у процесі укладання “Словника-довідника за матеріалами російської преси і літератури 70-х років” (за ред. Н. З. Котелової) новизну факту встановлювали за словниками, зокрема тлумачними, та картотекою, яка містила близько 20 млн ілюстрацій із літературних текстів та записів діалектних слів [25, с. 4]. А. А. Калетнік, аналізуючи АЛН у мовотворчості київських неокласиків, зазначає, що “для розгляду обиралися одиниці лексикографічно не засвідчені, але також і засвідчені словниками, проте в інших у порівнянні з неокласиками значення або такі, що їх новизна (абсолютна чи відносна) для того періоду не викликає сумнівів” [15, с. 12–13]. Аналогічно здійснювала відбір лексики О. О. Жижома, досліджуючи індивідуально-авторські новотвори в поетичному дискурсі 80–90-х років ХХ ст. [14, с. 20]. Окрім того, на підставі лексикографічного критерію, тобто після перевірки за різними типами словників різних хронологічних періодів, зокрема тлумачними, орфографічними, орфоепічними, із реєстру АЛН було вилучено деякі номінації в працях Г. М. Вокальчук [9, с. 133–134], Н. А. Адах [1, с. 51], Н. В. Гаврилюк [10, с. 56–59], О. Б. Тимочко [38, с. 180], О. В. Кирилюк [18, с. 44–45] тощо. На основі цього можемо зробити висновок, що лексикографічна експертиза (ЛЕ), під якою, услід за Г. М. Вокальчук, розуміємо “скрупульозне опрацювання дослідником максимальної кількості різножанрових словників задля уточнення реєстру власне авторських інновацій” [8], є одним із основних критеріїв ідентифікації АЛН.

На сучасному етапі розвитку неології вважаємо за доцільне виокремити такі завдання лексикографічної експертизи: а) комплексне дослідження мікроструктури якомога більшої кількості як паперових, так і електронних різножанрових словників, що унеможливить потрапляння до реєстру АЛН розмовної, просторічної, діалектної лексики; б) ґрунтовна перевірка авторства інновації, зважаючи на час творення АЛН та період появи словника, а також ілюстративний матеріал, поданий у лексикографічному джерелі (напр., О. Кирилюк, аналізуючи АЛН П. Тичини, зауважує, що деякі інновації поета, незафіксовані в тогочасних словниках, згодом увійшли до складу української літературної мови, і робить припущення, що автором цих одиниць є Павло Тичина [18, с. 44]); в) аналіз макроструктури словника, зокрема передмови, списку джерел, з метою з’ясування фіксації в ньому АЛН (напр., у передмові до 11-томного “Словника української мови” зазначено, що до реєстру не увійшли “слова індивідуального творення, що зустрічаються у творах окремих письменників, але не закріпилися в суспільному вжитку” [34, т. 1, с. VII], однак у “Великий тлумачний словник сучасної української мови” включено слова, “що вживалися в художніх текстах ХІХ–ХХ століття” [5, с. III], але немає вказівки, чи стосується це авторських інновацій); г) виокремлення порівняльних аспектів опису АЛН з узуальними словами, діалектною та розмовною лексикою за структурними, семантичними і стилістичними особливостями; ґ) обґрунтування підстав вилучення слова чи внесення його до реєстру АЛН. Додатковим завданням ЛЕ вважаємо звірку наявності аналізованої одиниці в словниках власне авторських інновацій, що даватиме можливість для порівняння різних аспектів словотворчої діяльності письменників, “виявлення у їхніх мовно-поетичних картинах світу тих АЛН, що в специфічній формі відбивають індивідуальне й типове, конкретне і загальне” [8]. Лише після проведення ЛЕ укладач, відповідно до поставлених вимог і принципів та з урахуванням інших критеріїв до ідентифікації АЛН, може формувати реєстр словника.

Детальніше проаналізуємо причини вилучення деяких одиниць із реєстру АЛН поетів Рівненщини на підставі ЛЕ, до якої було залучено понад 60 різножанрових паперових та он-лайнних словників¹, а також інші Інтернет-ресурси, зокрема сайти з народнописаним матеріалом, адже фольклоризми, переважно юкстапозитні, найчастіше потрапляють до словників неологізмів. Унаслідок ЛЕ з реєстру було вилучено близько 80 слів різних частиномовних класів. Оскільки об’єктом дослідження є мовотворчість сучасних поетів Рівненщини, то до уваги взято лексикографічні джерела як ХІХ, так і ХХІ століття.

¹ У списку літератури подано тільки ті джерела, на які є безпосередньо покликання в тексті.

У результаті додаткової звірки за *тлумачними словниками*, зокрема 11-томним “Словником української мови”, “Великим тлумачним словником сучасної української мови”, укладеним В. Т. Буслом, із реєстру було виключено слова *злотокрилий* [34, т. 3, с. 604], *нідлабузний* [5, с. 957], *прачувати* [5, с. 1103], *поет-співець* [5, с. 49, 676, 1481], *співець-поет* [5, с. 61] тощо. Зазначимо, що семантика наведених одиниць у контексті не відрізнялася від значення в лексикографічних джерелах, пор.: *прачувати* – “вибивати прачем білизну під час прання” [5, с. 1103] та *Прачуть кайдани лляні, / Познімані з вогнища тіла. / Чи ж раз на такому вогні / Хустина / квітками / згоріла?* (М. Тимчак).

Орфографічні словники унеможливили залишити в реєстрі близько 20 слів, зокрема *вогниво* [40, с. 136], *загронитися* [40, с. 249], *золотоперий* [40, с. 301], *україножер* [40, с. 862], *ура-патріот* [40, с. 871], *ясноликий* [40, с. 958] та ін. Особливо цінним під час проведення ЛЕ був “Орфографічний словник складних слів” С. І. Головащука, у якому зафіксовано узуальні композити та юкстапозити. Зазначимо, що номінації, утворені складанням, є найпоширенішими серед АЛН. Унаслідок аналізу мікроструктури цього джерела з переліку інновацій було вилучено такі одиниці: *багряно-синій* [12, с. 21] – *І вікно в морозянім узорі / Відбива багряно-синій блиск...* (В. Басараба); *ніжно-білий* [12, с. 155] – *Ти чуєш, як тобі побіля теплих перс / Перелітають ніжно-білі птиці?* (М. Тимчак); *ніжно-голубий* [12, с. 155] – *Холодне сяйво, яке упало на намет, враз ожило, / Перетворилося на ранок ніжно-голубий...* (Л. Белеля) тощо. Зауважимо також, що іменник *україножер* почав активно вживатися на сторінках сучасної преси [37, с. 148].

Важливою під час формування реєстру АЛН є звірка за *діалектними словниками*, оскільки часто говіркові елементи знаходять своє відображення в художніх текстах. Унаслідок аналізу лексикографічних праць указанного типу з’ясувалося, що дієслово *транжирити* не є АЛН, оскільки зафіксовано в “Словнику західноподільських говірок” Г. Аркушина зі значенням ‘тс, що ТРИНЬКАТИ’ [2, т. 2, с. 207], що загалом не суперечить змісту поезії, пор.: *Хто з дозволу робочий час / Отак без розсуду транжирить?* (В. Грабоус). Аналогічно було вилучено дієприкметник *змарганій*, який у діалектах має семантику “бганий, гнутий, зужитий” [26, с. 430], “брудний” [33, с. 135].

Варто також брати до уваги лексикографічні джерела, що описують один із аспектів мови, зокрема *словники синонімів*, які фіксують значний шар лексики, відсутній в інших працях, оскільки саме синонімія робить поетичне мовлення багатшим, емоційнішим, досконалішим. У результаті звірки за “Практичним словником синонімів української мови” С. Караванського з реєстру було вилучено прикметники *слизькоязыкий* [16, с. 20], *чорноликий* [16, с. 462], іменники *запахуцість* [16, с. 17], *святотерпець* [16, с. 398], дієслово *сусідитися* [16, с. 74, 412] тощо. Варто зазначити, що в інших лексикографічних джерелах більшість цих слів не траплялася.

Аналіз *фразеологічних словників* засвідчив наявність прислівника *самозречено*, який спочатку було кваліфіковано як АЛН, у поясненні фразеологізму “робити, працювати, як проклятий” [42, с. 707], що загалом не суперечить змістові поезії, пор.: *Я щодня розділяю себе самозречено / Для людей, для роботи, для рідної хати.* (Н. Диб’як).

Також було взято до уваги *словники соціальних діалектизмів* – жаргонізмів, сленгу, аргю, оскільки цей шар лексики значно поширений у сучасних художніх творах. Після звірки за “Коротким словником жаргонної лексики української мови” Л. Ставицької з реєстру АЛН було вилучено іменник *кучмовоз* – “двоколісний возик середнього розміру для перевезення пакунків з одягом, речами” [36, с. 157].

У результаті ЛЕ *термінологічних словників* із переліку новотворів видалено іменник *сонетоїд*, який О. Ірванець ужив у заголовку поезії, присвяченої А. В. Жигуліну. З’ясувалося, що слово наявне в “Літературознавчому словнику-довіднику” (за ред. Р. Т. Гром’яка) як один із різновидів неканонічних форм сонетів [20, с. 635].

У процесі аналізу *словників іношомовних (чужих) слів* із реєстру АЛН вилучено дієслова *верхувати* [35, с. 33], *вилунювати* [35, с. 42], *досконалити* [35, с. 304], *продошувати* [35, с. 366] та прикметник *півбожевільний* [35, с. 243], які зафіксовано в “Словнику чужослів” П. Штепи. Варто зауважити, що ці слова небезпідставно можна вважати новотворами П. Штепи, бо, аналізуючи в передмові інновації І. Франка, М. Старицького, які ввійшли до складу літературної мови, дослідник зазначає: “так буде і з більшістю новотворів цього словника” [35, с. XXXIII]. Однак не можна повністю заперечувати й того факту, що авторам аналізованих слів є поети Рівненщини, оскільки ці одиниці утворено за продуктивними словотвірними моделями, що під силу будь-якому мовцеві, а їх уживання в контекстах зумовлено версифікаційними потребами, пор.: *...Прилітали, вертали сюди солов’ї, / І вилунював спів, де гніздо їх було...* (С. Бабій); *Нас неминучий дощ продошував.* (О. Ірванець).

Значний вплив на формування поетичного світогляду мають інші мови, зокрема близькоспоріднені або ті, якими володіє автор, що спонукає до звірки реєстру АЛН за *перекладними словниками*. У результаті аналізу російсько-українських словників було вилучено понад 10 номінацій, які переважно є росіянізмами або кальками з російської мови чи рідковживаними українськими відповідниками, напр.: *чеканно* [28, т. 3, с. 651], *многочумний* [28, т. 1, с. 681], *крохобор* [28, т. 1, с. 598], *розчудесно* [28, т. 3, с. 178], *жаркість* [41, т. 1, с. 491] тощо. Зазначимо, що до уваги бралися лексикографічні джерела, видані впродовж різних часових періодів, як-от: “Російсько-український словник” за ред. А. Кримського (1924–1930), “Російсько-

український словник” С. І. Головащука (1969) та ін. На підставі ЛЕ німецько-українських словників із переліку новотворів було видалено номінації *гакенкрайц*, *ляндвірт*, які відповідно перекладаються як “свастика” [24, с. 122], “фермер” [24, с. 156]. З’ясувалося, що це транслітеровані кирилицею німецькі слова (пор.: *Hakenkreuz*, *Landwirt*), які автор, очевидно, використав із метою стилізації поезії під історичну епоху, пор.: *І чорний гакенкрайц, як і отой серпмолот, / Що вознеслися на кривавім тлі...; / Що у засідці на пригірку / Зігнали праведний свій гнів, / Коли поклали там ляндвірта / Та ще з десяток ворогів.* (В. Басараба). Після звірки за українсько-латинським словником із реєстру АЛН вилучено номінацію *урбс* – “місто” [32, с. 243, 328], пор.: *Полями – дзвін, а небом – кров і хмари. / Над тілом урбса – райдужна дуга.* (В. Каневська), українсько-англійським – іменник *номенклатурник*, який зафіксовано як український відповідник до словосполучення “member of the bureaucratic elite” [6, с. 364].

Також необхідним під час ЛЕ є аналіз *приміток і словопоказчиків* до літературних творів, особливо тих, що написані з використанням значної кількості застарілих слів, діалектизмів, професіоналізмів. Це підтверджує лексикографічна звірка реєстру АЛН поетів Рівненщини за примітками, поданими до історичного роману І. І. Білика “Похорон богів”, унаслідок чого із переліку інновацій було вилучено іменник *корокота*, який має значення “судоми” [3, с. 478], що не суперечить поетичному контексту, пор.: *Вперше не проснувся дзвоном спозаранку. / Чисті звуки короотою звело.* (А. Листопад). Варто зауважити, що аналізованій одиниці не засвідчено в жодному як загальномовному, так і спеціальному словнику.

Зважаючи на те, що в мові постійно відбуваються зміни і немає масштабної лексикографічної праці, яка охопила б увесь її лексичний склад, до ЛЕ також було залучено *он-лайн словники* (www.rozum.org.ua, slovedia.org.ua, slovnuk.net) та інші *інтернет-джерела*, зокрема сайт українських пісень nashe.com.ua. У результаті аналізу он-лайн слівників із реєстру було виключено номінації *заінений*, *чистокрилий*, *куцоногий*, яких, однак, не зафіксовано в жодному паперовому виданні. Під час моніторингу віртуального дискурсу також було з’ясовано наявність деяких слів, кваліфікованих як АЛН, у текстах українських народних пісень (пор.: *Серед зелен-жита / Стрілися удвох.* (П. Велесик) – *Ой у полі зелен-жито, / Там козака з коня вбито...; / Не зазнали розкошоцьки / Ні при якій власті.* (В. Попенко) – *Ой з-за гори кам’яної голуби літають, / Не зазнала розкошоцьки вже літа минають*), що стало підставою для вилучення їх із переліку. Цей факт засвідчує про необхідність створення в українстиці словника фольклоризмів, який стане в нагоді не тільки під час опрацювання реєстру АЛН, а й буде корисним у роботі народознавчих, етнолінгвістичних, фольклористичних студій.

Унаслідок моніторингу інтернет-джерел із реєстру АЛН було видалено іменник *блокляйтер*, який, з’ясувалося, був вузькопрофесійним поняттям у роки Другої світової війни і невідомим пересічному мовцеві. Зокрема в он-лайн “Енциклопедії третього рейха” зазначено, що на чолі кожної адміністративно-територіальної одиниці в гітлерівській Німеччині стояв відповідно гауляйтер, крайсляйтер, ортсгрупенляйтер, целленляйтер і блокляйтер [13]. Це дозволяє стверджувати, що В. Марценковський не є автором цієї номінації, а використовує її лише з метою надати поезії експресивного забарвлення, пор.: *Коли лютий блокляйтер, зламавши на спинах кийок, / Нас із пекла відправив в останнє концтабірне пекло...*

Загалом після проведення ЛЕ зі словника АЛН поетів Рівненщини було вилучено понад 80 одиниць, із-поміж яких 55 % становить активна рідковживана лексика, що фіксується переважно в загальномовних джерелах, 12 % – кальки і запозичення з близькоспоріднених мов, зокрема російської, 8 % – застарілі слова, майже по 7 % – соціолектна, фольклорна та іншомовна (переважно транслітерована) лексика, по 2 % – діалектизми та терміни.

Отже, формування реєстру новотворів – це тривала і клопітлива робота, яка передбачає врахування всіх критеріїв ідентифікації АЛН, щоб запобігти потраплянню до словника узуальної лексики. З метою достовірності інформації потрібно скрупульозно опрацьовувати якомога більший обсяг різножанрових лексикографічних джерел як на паперових, так і електронних носіях, ураховуючи також результати, здобуті внаслідок моніторингу віртуального дискурсу. Лексикографічна експертиза словника АЛН поетів Рівненщини засвідчила важливість цього критерію в процесі формування реєстру власне авторських інновацій.

Література:

1. Адах Н. А. Авторські лексичні новотвори Василя Барки (семантико-дериваційний та лексикографічний аспекти / Наталія Адах ; за ред. Г. М. Вокальчук. – Рівне : Видавництво Олега Зеня, 2007. – 136 с.
2. Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок : у 2 т. / Г. Л. Аркушин. – Луцьк : Редакційно-видавничий відділ “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. – Т. 1: А – Н. – XXIV+354 с. – Т. 2: О – Я. – 458 с.
3. Білик І. І. Похорон богів : історичний роман / Іван Білик. – К. : А.С.К., 2005. – 480 с.
4. Бріткіова К. В. // Узуальне та оказіональне в інноваціях сучасної української мови : тенденції оновлення лексико-словотвірної категорії назв особи : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Бріткіова Катерина В’ячеславівна. – Донецьк, 2007. – 305 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2005. – 1728 с.

6. Великий українсько-англійський словник : понад 175000 слів та словосполучень / [укл.: Попов Є. Ф., Балла М. І.]. – 5-е стереотипне вид. – К. : Чумацький Шлях, 2007. – 704 с.
7. Вокальчук Г. М. Оказіональні лексичні новотвори в українській поезії ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / Г. М. Вокальчук. – К., 2009. – 40 с.
8. Вокальчук Г. М. Українська індивідуально-авторська неографія: стан і перспективи [Електронний ресурс] / Г. М. Вокальчук // Вісник Дніпропетровського університету. Серія “Мовознавство”. – Дніпропетровськ, 2011. – Вип. 17, т. 1. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vdpu/Movozn/2011_17_1/article/5.pdf.
9. Вокальчук Г. М. “Я – беззразковості поет” (словотворчість Михайля Семенка) : [монографія] / Галина Вокальчук. – Рівне : Перспектива, 2006. – 201 с.
10. Гаврилюк Н. Лексикографічна інтерпретація авторських лексичних новотворів неокласиків / Наталія Гаврилюк // Київські неокласики: словотворчість / Н. В. Гаврилюк ; відп. ред. Г. М. Вокальчук. – Острог : Вид-во НаУ “Острозька академія”, 2009. – С. 43–60. – (Лексикографічна серія “Українська індивідуально-авторська неографія ; вип. 2).
11. Гаврилюк Н. В. Лексикографічне опрацювання індивідуально-авторських новотворів (на матеріалі інновацій неокласиків) / Наталія Гаврилюк // Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії : [збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету]. – Рівне : РДГУ, 2008. – Вип. 16. – С. 50–54.
12. Головащук С. І. Орфографічний словник складних слів української мови : понад 23 000 слів / С. І. Головащук. – К. : Наукова думка, 2008. – 288 с. – (Словники України).
13. Енциклопедія третього рейха [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://3reih.org.ua/archives/273>.
14. Жижома О. О. Індивідуально-авторські новотвори в поетичному дискурсі 80–90-х років ХХ століття : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Оксана Олександрівна Жижома. – К., 2003. – 238 с.
15. Калетник А. А. Лінгвістичний статус неологізмів у неокласичному тексті : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Калетник Антоніна Андріївна. – К., 2008. – 333 с.
16. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови / Святослав Караванський. – К. : Українська книга, 2000. – 480 с.
17. Касьяненко Н. Е. Отонимные окказионализмы и окказиональные онимы в русском языке : автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. філол. наук : спец. 10.02.01 / Н. Е. Касьяненко. – Днепропетровск : ДГУ, 1991. – 18 с.
18. Кирилюк О. В. Унесок Павла Тичини в збагачення загальнономовного словника / Кирилюк О. В. // Наукові записки. Серія “Філологічна”. – Острог : Видавництво НаУОА, 2012. – С. 42–47.
19. Котелова Н. З. Первый опыт лексикографического описания русских неологизмов / Н. З. Котелова // Новые слова и словари новых слов / [отв. ред. Н. З. Котелова]. – Л. : Наука, 1978. – С. 5–26.
20. Літературознавчий словник-довідник / [за ред. Р. Т. Гром’яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка]. – К. : Академія, 2007. – 752 с. – (Nota bene).
21. Масленников Д. Б. Окказионализмы в футуристической поэзии и особенности их функционирования : дисс. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Д. Б. Масленников. – Уфа : Башкирский гос. ун-т, 2000. – 282 с.
22. Мацько Л. І. Риторика : [навч. посібник] / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. – К. : Вища школа, 2003. – 311 с.
23. Намитокова Р. Ю. Окказиональная ономастика и ономастические окказионализмы / Р. Ю. Намитокова // Эволюция семантических и функциональных свойств русской лексики. – М., 1987. – С. 119–128.
24. Новий німецько-український і українсько-німецький словник: 60000 слів / [укл.: В. Ф. Малишев, В. А. Кібенко]. – Харків : ДИВ, 2005. – 576 с.
25. Новые слова и значения : словарь-справочник по материалам русской прессы и литературы 70-х годов / Е. А. Левашов, Т. Н. Поповцева, В. П. Фелицина и др. ; под. ред. Н. З. Котеловой. – М. : Русский язык, 1984. – 808 с.
26. Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок / М. Й. Онишкевич. – К. : Наукова думка, 1984. – Ч. 1. – 495 с.
27. Попова Т. В. Русская неология и неография : [учебное электронное текстовое издание] / Т. В. Попова. – Екатеринбург : ГОУ ВПО УГТУ-УПИ, 2005. – 96 с.
28. Російсько-український словник / [за ред. С. І. Головащука]. – К. : Наукова думка, 1969. – Т. 1: А – М. – 700 с.; Т. 2: Н – приять. – 756 с.; Т. 3: про – Я. – 727 с.
29. Сенько Е. В. Инновации в современном русском языке / Е. В. Сенько. – Владикавказ : Ир, 1994. – 183 с.
30. Сенько Е. В. Неологизация в современном русском языке конца XX века: межуровневый аспект : дисс. ... доктора філол. наук : 10.02.01 / Сенько Елена Викторовна. – Волгоград, 2000. – 429 с.
31. Сенько Е. В. Теоретические основы неологии : [учебное пособие] / Е. В. Сенько ; под. ред. Н. Ф. Алевиренко. – Владикавказ : Изд-во Сев.-Осет. гос. ун-та им. К. Л. Хетагурова, 2001. – 107 с.
32. Скорина Л. П. Латинсько-український, українсько-латинський словник / Л. П. Скорина, О. А. Скорина. – К. : Обереги, 2004. – 448 с. – (Серія “Abecedarium”).
33. Словник буковинських говірок / [за заг. ред. Н. В. Гуйванюк]. – Чернівці : Рута, 2005. – 688 с.
34. Словник української мови : в 11 т. – К. : Наукова думка, 1970–1980.
35. Словник чужослів. Знахідки / [уклад. П. Штепа]. – Торонто, 1977. – 452 с.
36. Ставицька Л. Короткий словник жаргонної лексики української мови : містить понад 3200 слів і 650 стійких словосполучень / Леся Ставицька. – К. : Критика, 2003. – 336 с.
37. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття: (на матеріалі засобів масової інформації) / О. А. Стишов. – 2-ге вид., переробл. – К. : Пугач, 2005. – 388 с. – Бібліогр. : С. 289–331.

38. Тимочко О. Словник авторських лексичних новотворів поетів-дисидентів 60–70-х років ХХ століття (на матеріалі поезії В. Стуса, І. Калинця, І. Світличного та Г. Чубая) / Ольга Тимочко // Словотворчість шістдесятників. Василь Стус. Ігор Калинець. Іван Світличний. Григорій Чубай : [збірник наукових праць ; відп. ред. Г. М. Вокальчук]. – Острог : Вид-во НаУ “Острозька академія”, 2010. – С. 158–181. – (Лексикографічна серія “Українська індивідуально-авторська неографія” ; вип. 4).
39. Тойтукова А. О. Лексические инновации в русском языке начала ХХІ века (2000–2009 гг.) : автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык” [Электронный ресурс] / А. О. Тойтукова. – Абакан, 2010. – 15 с. – Режим доступа : <http://rudocs.exdat.com/download/docs-128845/128845.doc>.
40. Український орфографічний словник: близько 170 тис. слів / [за ред. В. М. Русанівського ; уклад.: В. В. Чумак та ін.]. – 6-е вид., переробл. і доповн. – К. : Довіра, 2006. – 959 с. – (Словники України).
41. Українсько-російський словник : у 6 т. / [гол. ред. І. М. Кириченко]. – К. : Вид-во Академії наук УРСР, 1953–1963. – Т. II: З – Н. – К., 1958. – 768 с.
42. Фразеологічний словник української мови / [уклад.: В. М. Білоноженко та ін.]. – К. : Наукова думка, 2003. – 984 с.